

AZ

ISKOLAKERT.

A NÉPISKOLAI TANÜGY REFORMJÁT CÉLZÓ HAVI KÖZLÖNY.

Megjelenik havonként egyszer 1 ívnyi tartalommal.

A szellemi részt illető közlemények Arad, Tökölly-tér 6. sz. a. czimzendők.

Szerkeszti és kiadja:

Graszal János.

Előfizetési ára egész évre 1 frt 20 kr., félévre 60 kr.

Előfizetések az „Iskolakert” szerkesztőségéhez küldendők.

A faiskolák kertészetéről.

(Az „Aradvidéki Tanítóegylet” javaslata.)

Előadta: Varjassy Árpád, kir. tanfelügyelő, Arad.

A mezőrendőrségről szóló törvényjavaslat I. fejezetének 10—14. §§-aiban a községi faiskolák berendezésére, a faiskolák fenntartási költségeire, a tanköteles gyermekeknek a faterenyésztésben való oktatására, ezzel kapcsolatban a néptanítók díjazására, a selyemtenyésztés meghonosítására és központi faiskola felügyelői állások szervezésére vonatkozólag vannak intézkedések téve

A kormány részéről javaslatba hozott ezen intézkedések — bárha a kitűzött nagyfontosságú célok elérésére szükséges eszközöket csak részben adják meg, s így a teljes eredményt nem biztosítják — a hivatásukat megértő néptanítókat örömmre hangolták és újabb kötelezettségük miként leendő teljesítésére vonatkozólag gondolkodásra ösztönözték.

A magános elmélkedésből fejlődött nyilvános eszmecserékből meggyőződést meritettünk, hogy a javaslatba hozott intézkedések egy széthullott kévéhez hasonlítanak, melynek egyes szálait önkény, tudatlanság, rosszakarat s a közöny szele sok esetben szertehordja; meggyőződést meritettünk, hogy az intézkedésekből hiányzik a szerves kapcsolat, az egység, hiányzik a középpont, a honnan az éltető meleg kisugárzik s hova a távol eső részek idegei is összefutnak.

A községi faiskolák, illetőleg iskolai gyakorló-kertek be-

rendezése érdekében a kormány már évek, mondhatnók évtizedek előtt bocsátott ki rendeleteket, mely rendeletek azonban csak általános, a kérdéses törvényjavaslathoz hasonló intézkedéseket tartalmaztak, minek következtében csakhamar feledésbe merülve, eredményükben megsemmisültek.

A tvjavaslatban kitűzött nagyfontosságú célok elérésének biztosítása tehát határozott, a jogok és kötelezettségek mellett felelősséggel járó egységes és egy középpontban összefutó intézkedéseket követel. Ezen intézkedéseket a következő javaslatban látjuk összefoglalva, mely javaslatunk figyelembevételét és a törvényjavaslatba külön fejezetként leendő felvételét a legmélyebb hódolattal kérjük:

„(Fejezet.) A községi faiskolák berendezéséről, faiskola-felügyelőről, mezeti gazdaság és kertészet tanításáról, körutak és terek befásításáról, selyemtenyésztés és méhészet meghonosításáról.

Ezen törvényczikk kihirdetésétől számított három hónap alatt köteles minden megyei törvényhatóság egy faiskola-felügyelői állás szervezése és egy központi minta-faiskola berendezése tárgyában szabályrendeletet alkotni s azt jóváhagyás végett a kormányhoz bemutatni.

A faiskola-felügyelőt nyilvános pályázat útján jelentkező kérvényezők közül a megye törvényhatósági bizottsága életfogytiglan választja. A megválasztott felügyelő, mint megyei központi tisztviselő a megyei nyugdíjintézet kötelékébe felveendő, s állásától csupán rendes fegyelmi uton mozdítható el. Lakása a megye székhelyén van.

A faiskola-felügyelői állásra csupán gazdasági szakiskolák, polgári vagy népiskolai tanítóképezdét végzett és a kertészet terén érdemeket szerzett, ép, egészséges egyének választhatók.

A faiskola-felügyelő javadalma első sorban az ezen törvényczikk 82. §-ában megnevezett jövedelmekből, ezek elégtelensége esetén a megyei útalapból, vagy ezen törvényczikkkel rokonalapítványok kamataiból fedezendő.

A faiskola-felügyelő javadalma évi 800 frt fizetésnél és 300 frt útiátalánynál kevesebb nem lehet.

A faiskola-felügyelő kötelessége a megye területén már meglévő, illetőleg kihasított faiskolák és iskolai gyakorlókeretek számbavétele, a hiányzó kertek kihasíttatása térkép szerinti nyilvántartása és művelési módjuknak a vidék viszonyaihoz mértén való meghatározása. Kötelessége továbbá a központi minta-faiskola berendezése, állandó és közvetlen vezetése, valamint a községi faiskoláknak évenként egyszer, lehetőleg azonban kétszer, tavaszkor és ősszel való megszemlélése. A faiskola-felügyelő a községi faiskolák vezetésével megbízott néptanítóknak a mezői gazdaság és gyakorlati kertészet tanításának módszerére vonatkozólag utasítást ad, s eljárásuk eredményét számba veszi. A központi mintakertben selyemtenyésztési és méhészeti mintatelepet létesít, s ezen gazdasági ágak minél szélesebb körben való meghonosítását elősegíti. Az állami tanítóképezdét újabban végzett néptanítóknak az amerikai szőlőfajok meghonosítása és ojtási módjuknak megismertetése körüli eljárásukat figyelemmel kíséri, s ezen gazdasági ágak meghonosítását a helyi viszonyokhoz képest sürgeti.

Hivatali működéséről és ennek eredményéről a megye közigazgatási bizottságához évnegyedenként írásbeli jelentést tesz. Sürgősebb és hatósági beavatkozást vagy támogatást igénylő esetekben a megyei kir. tanfelügyelővel egyetértőleg jár el.

Községi előjáróságokkal és a községi faiskolák vezetésével megbízott néptanítókkal hivatalosan egyenes úton érintkezik, míg központi hatóságokkal a kir. tanfelügyelőség útján áll összeköttetésben.

A központi mintakert fenntartási költségeit a megye törvényhatósága szabályrendeletileg állapítja meg.

A községi faiskolák nagy községekben 1200 □ ölnél míg kis községekben, vagy egyesített kis községekben 600 □ ölnél kisebb területűek nem lehetnek.

A községi faiskolák alkalmas, könnyen hozzáférhető helyen létesítendőek, alkalmas (deszka, hasítvány vagy fonott) kerítéssel ellátandók.

Már meglévő faiskolák, a mennyiben a népiskoláktól egy

fél órai gyalogutnál távolabb esnének, alkalmas telekkel felcserélendők.

A községi faiskolák fenntartása és közvetlen felügyelete a községet terheli. A fenntartási költségre vonatkozólag a község előjárósága a faiskola-felügyelővel egyetértőleg költségelőirányzatot készít, mely költségelőirányzat a község költségelőirányzatához csatolandó. Az évi számadások a községi számadásokkal együtt a megye törvényhatóságához bemutattandók.

Kisközségek a községi tanács székhelyén egy közös faiskolát létesíthetnek; ezen egyesülés azonban csak a törvényhatóság hozzájárulásával történhetik.

A községi faiskolák első sorban a községi tanköteles gyermekeknek a fatenyésztésben, mezői gazdaság és kertészetben, valamint a méhészet és selyemtenyésztésben való oktatására szolgálnak. A faiskolákból nyert csemeték a közutak, utcák, terek és terméketlen területek, valamint a község tulajdonát képező legelők befásítására, meredekebb partok, szakadások biztosítására és megvédésére szolgálnak.

A község által nem igényelt csemeték a községi előjáróság által a község lakosai között kioszthatók vagy a kert fenntartási alap javára eladhatók.

A községi faiskola kezelése első sorban a községi vagy állami iskola tanítójára, ilyenek hiányában azon felekezeti iskolai tanítóra bízandó, kit a községi képviselő testület választ.

A faiskola kezelésével megbízott néptanító köteles a községi tanköteles gyermekeket a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel egyetértőleg kiadandó utasítás és tanterv szerint gyakorlatilag oktatni, a kert munkáltatását vezetni és ellenőrizni.

A faiskola kezelésével megbízott néptanító nagyközségekben évi 40 frt, kis községekben évi 20 frtnál kevesebb fizetésben nem részesíthető. A meghatározott üzemterv szerint kezelt kert összes gyümölcs, vetemény, selyem és mézhozádék a tanítót illeti.

A magastörzsű fák nevelése.

Közli: Karner Mátyás, kerületi faiskola-felügyelő, Kis-Szemlak.

Hogy a gyümölcsfamagvakat mikor vessük el, megmutatja maga a természet, t. i. akkor kell azokat földbe tennünk, mikor a gyümölcs megéri, mert ekkor a magvak is tökéletesen ki vannak növe s érettek; készítsük tehát ősszel el a magonczágyakat s végezzük el a vetést. Télen át a különféle magszemek héja a nedves földben meglágyul s a tavasz beálltával a fiatal vetés kelni kezd.

A magoncokkal való többféle bánás módok egyikének különös előnyt adhatok, mert azt a legpraktikusabbnak tapasztaltam s melyet következő sorokban teszek közzé.

Mihelyt a magoncok kikeltek s mielőbb egy harmadik levelet hajtának, kivesszem és a gyökszálak visszavágása után egy e célra már elkészített földbe ültetem 15–20 cmnyi távolságban. Kellő gondozás mellett szépen fejlődnek s augusztus havában szemzés alá vehetők. A gyengék visszavágnak, de vagy két hét múlva ezek is beszemzendők. A csontárokat magas törzsbe szoktam nemesíteni.

Következő tavasszal a vadhajtást nem vágom le közvetlenül a szemzés fölött, hanem csapot hagyok, melyhez az 1–2 dcm. hosszú nemes galyt könnyedén hozzá kötözöm. Szeptember elején a csapott levágom, mire a seb behegedni kezd. Egy vagy két hónap múlva, ugy november elején átültetem az iskolába 5–6 dcmnyi távolságra egymástól. A foganatosított nemesítés utáni második évben az 1 méternyi nemes hajtások 2 decziméternyire megkurtíttatnak és az első, de mérvadó teendők be vannak fejezve.

A következő három év alatt a fácskakat kellően visszameteszem, főhajtásait levágom, mely idő és kezelés alatt a fácskák elérik a kívánt magasságot.

A negyedik évben már szép koronát nyernek és kiültethetők. A fák iskoláztatása hét évet vesz igénybe.

Az itt röviden leírt eljárásomnak, melynek helyességét 15 évi gyakorlás után tapasztaltam, több előnye van. Nevezetesen: a) Az által, hogy a fácskák párszor átültetnek s a gyökszálak visszametesznek, azok száma még nagyobb lesz, mi a növési erőt csak fokozza s a fák majdnem minden talajban meggyökeresednek s nőnek b) Ritka eset, hogy az első éven eszközölt nemesítések ne sikerülének, a mellett a szemzés az első évi hajtásba oly könnyű s oly biztos, hogy azt az elemi tanulók is véghezvihetik sikerrel. Tehát ezen nemesítésmód az iskolakertben nagyon célszerű és ennél fogva ajánlható. c) Az összes növési erő a második évben csakis a nemes törzs javára működik, holott a vad fánál a vad törzs szaporodik, a mely a szemzés után ugy is levága-

tik. d) Az iskolában a fák egyenlők és üres helyek nem keletkezhetnek, mert a nemesítések egyike sem maradhat itt ki, mint az esetben, ha a több éves vadonczok nemesítettnek meg, az eddigi eljárásnál szokásban van. e) A folytonos visszametszés következtében a törzsek alul megerősödnek s így az idő viszontagságainak inkább daczolhatnak.

Hogy egészséges, szép fákat nevelhessünk, nemcsak jó talaj és annak kedvező fekvése szükséges, hanem első sorban mérvadók az anyag, t. i. a magonczok fejlődése és főképp a nemesítés különféle módjai.

Faiskolai telepek létesítésének alkalmával sokan azt hiszik, helyesen járnak el, ha 5—6 éves vadonczokat szereznek be, mert az által 5—6 évet nyernek s a faiskolák jóval előbb kezdenek hasznot hajtani: Van valami ebben, a mi csak ugyan némi előnyvel bír, de egyáltalán gyenge oldala is van ennek az eljárásnak. Mert, minnél öregebb a vadoncz, annál nagyobb sebet okoz a nemesítés és annál nehezebben tud az behegedni, miért is e nemesítéseket kisebb siker jutalmazza.

A kifogástalan magastörzsű gyümölcsfának tulajdonságai ezek: Törzse tökéletesen egyenes, sebkétől, mohtól ment és sima és oly erős, hogy koronája nem bírja görbiteni, lehajtani; magastörzsű fáknál két méteres, félmagastörzsűeknél egy méteres lehet a törzs. Ez úgy szabályos, ha gyökerei felett vastagabb, erősebb, mint közvetlen a korona alatt.

A fa koronája szabályos legyen, az az: a középpágon kívül legyen még 4, legfőbb 5 mellékága. Nagyon egyszerű ezen nevelési mód ugyan, de czélszerűségét, jogosultságát nem látja be mindenki.

Egészséges fák nevelésére már szép, egészséges gyümölcsmagvakat kell vetni s első tavaszán úgy kezelni, a hogy azt fenntebb leirtuk. Az egy éves magoncznak oly erősnek kell lennie, hogy második évében szemezhető legyen. Gyöngye gyökérzetű magonczok nem adhatnak erőteljes törzset. Különösen a körtemagonczok azok, melyek kikelésük után nagy gonddal kezelendők.

Régen, s a nép közt ma is, azon ferde nézetnek hódoltak s hódolnak, mely szerint a gyümölcsfát a legrosszabb viszonyok közt s a legsilányabb talajban kell nevelni, hogy azután az, szoktatva a sovány életre, a későbbi jobb földben annál vigabban nőjön. No, akkor szép lovat csak úgy nevelhetnénk, ha azt csikókorában erősen koplaltatjuk, pedig a cigány módjára okos ember nem szokott lovat tartani; így hát okos ember faiskolájában nem fog fákat tenyészteni elsatnyitván azokat.

Tudvalevő dolog, hogy a növények táplálkozásában a levelek nagy szerepet játszanak, ép akkorát, mint a milyen a gyökereké. Míg a gyökerek bizonyos tápnedveket a földből szívnek, addig a levelek a levegőből felveszik a szénényt, a mi a fának

építőanyaga. Minél kevesebb levele van a fának, annál kevesebb tápanyagot vehet fel magába s annál gyöngébb és satnyább lesz, míg végre eltörpül és korán elpusztul.

Főelvünk legyen tehát: a fának dús gyökérzetet nevelni és elegendő leveleket hagyni. Ez által gyors növést célozunk és szép, egészséges fákat nyerünk, mert tapasztalt igazság az: **e g y e n l ő e r ő b e n l é v ő f á k k ö z ö t t a l e g f i a t a l a b b i k a l e g j o b b.**

Az eddig elmondott nézetek és utmutatások tapasztalásokban gyökerezvén, könnyen terjeszthetők és gyakorolhatók az iskolában. A fatenyésztés ezen egyszerű, de egyedül szép eredményt biztosító tanai közölhetők az elemi iskola tanulóival, kivihetők a faiskolában és bemutathatók az iskolakertben. Fatenyésztés dolgában hátra vagyunk, ezt bizonyítja például az országutak melletti fák ferde gondozása: a 20—30 éves szederfákat 8—10 lábnyi magasságban irtalmatlanul megcsonkítják, mire a szegény fa 2—3 év múlva — elpusztul. **T a n u l j u n k, t a n u l j u n k** és tanítsunk!

Méhészeti teendők a rajzás ideje alatt.

Schachinger C. M. után.

Ez évben a tavasz nem épen korán köszöntött be, sőt mondhatni, hogy kissé későn ébredt fel a természet. Ennek következtében a méhek is hátramaradtak, annál is inkább, mert a tél sem volt ártatlan a sok méhcsalád elgyengülésében. De május utolsó felében bámulandó haladás volt észlelhető a zszibongó népek közt. És ha június hava is kedvező, úgy számos rajzásra lehetünk elkészülve.

A méh most éli ám igazán az életét s a méhesben előforduló munkák sűrűn váltják fel egymást. Elengedhetetlen tennivalók ezek: A fiatal családok számára lakást kell készen tartani, a lép-építést elősegíteni, a rajok és a többi családok munkálatait figyelemmel kíséni elodázhatatlan kötelesség, mert a kezdők nem szoktak mindig szabályosan építeni, az öregebbek sokszor a kelletténél is több heresejtet készítenek. Ha a mézlépek megteltek, kiürítendőek és a kipergetett lépek azonnal visszahelyezendőek. Ez időben a méhek kelletlen vendégei is szemmel tartandók: ezek közül elsők a hangyák, melyek a méhek közelében ütnek tanyát és kizárólag a méhek mézkészletéből élnek; egy a hangyáktól sűrűn látogatott nép alig képes saját szükségletét fedezni. Ez esetben az ember helyett a hangyák gondoskodnak a mézaratásról. Hasonló figyelmet kell fordítani a méhtetűre és a viaszmolýra, melyek gyengébb népeknél fészkelik be magukat, t. i. ott, a

hol a lakás nincs eléggé benépesítve; mindkét elősdítől megszabadul a nép, ha a deszkát lehető gyakran megtisztogatjuk. A sajtolt középfalak használata most igen ajánlható, de ha egész lapokat akarunk betenni, ahhoz némi ügyesség is kell, mert azokat csak fent szabad odaragasztani és sehol se mutassanak hajlást, ez által a lép a nyerendő hullámformájával csak rontana.

Mint mindenütt az áll, hogy „legjobb út a középút“, ugy itt is ez legyen a vezérelv. A méhész mostani teendőiben ne terjeszsze ki támogató munkáját még a belügyekre is; költőmunkájukban a méheket nem szabad most háborgatni; azok pedig, ki méhészeti műfogásaikkal a népeket gyakran felriasztják, serény munkájukban minduntalan gátolják, azok ez által sokkal többet ártanak, mint a mennyit használnak. Lehetnek ezek mesterek az elméletiekben, de a gyakorlatiakban minden bizonnyal csetlő-botlók.

Dr. Dzierzon kitünő módon írja le a méhháztartásba való kelletlen s időelőtti beavatkozás ártalmasságát. A többi közt ő ezeket mondja:

„Tudvalevő dolog, hogy azon ápolás, melyben a méhészek gyámoltjaikat részesítik, igen különböző s egymástól eltérő. Némelyek — a kik törzsökben és kasokban méhészkednek — egész éven át legfőleg kétszer nézik meg népeiket, tavasszal és ősszel, azután megukra hagyják. Mások ismét — mozgó kaptárokkal — a melegebb időszakban kinyitják az ajtócskákat majdnem mindennap. Nagyon is azon vannak, hogy a méheket munkáikban támogassák és ezeknek egy részét magok végezhessék. Nem elégszenek meg azzal, hogy mihelyt az építkezés nagyobb mérveket ölt, hogy be fügesszük a középfalakat, hanem arra törekszenek, hogy a mülépeket lehető magas sejtekkel állítsák elő s így a méhek munkájukat maguk teljesítsék. E tekintetben annyira is mentek már, hogy mint az egy kiállításon be lett mutatva, egytörkvő méhész költőkészüléket állított ki, melybe a fedett költőlépek mesterséges meleg által életébresztésre serkentessenek, hogy a méhek az azokkal való munkálattól mentek legyenek s így annyival több mézet gyűjthessenek.

Tekintettel a nézetek és a gyakorlások eme különféleségére talán érdekes lenne ezen kérdés: Mely munkák és teendők a méhészei s melyek kizárólag a méhekéi?

Mindenek előtt meg kell különböztetni a nyugalom és a tevékenység idejét egymástól. Télen át mindent mellőzni kell, a mi a méheket természetszerű nyugalomtól megfoszthatja, maradjanak azok tétlenül. Háborgatólag hat rájuk a víz hiánya, a szomjuság, mert ez esetben egyes méhek vizet keresvén, a csoportból eltávoznak, kirepülnek s a hidegben elpusztulnak, továbbá háborgatja őket a friss levegő hiánya, minek következtében szárnyaikkal legyezvén, zsibongván, megkísérik eltávolítani a rossz levegőt noha ez mit sem használ. Roszhatásu még a napfény,

sőt a nappali világosság is, különösen, ha a hótól visszaverődik és behat a lakba. Itt a világosságot mérsékelni lehet ezáltal, ha részben bedugjuk a nyílást.

Elérkezvén a tevékenységnek ideje, ha mindjárt is csak a kaptáron belül nagyobb mérvű kötés által, akkor czélszerű némileg serkenteni a méheket. Ez ugy történhetik, ha az eledel — czukor vagy méz — inkább keményebb, sűrűbb, nehezebben feloldható alakban legjobb alulról adatik. Így a méhek étkezése huzamosb időt igényel, mialatt a királyné is szorgalmasabban tojik. Ez eljárás a tartós méhlegelőnek látszik megfelelni, mely tudvalevőleg a kötést elősegíteni képes. Magától értetődik, hogy hűvös időben az eledel feloldására szükséges vizet a méheknek meg kell adni, mert máskülönben megkísérlik a kirepülést, mi életükbe kerülne. A vizet egyszerűen egy mellékelt lépben, vagy az etetőtábla sejtjeinek egy részében lehet adni. Erre legjobbak a fehér sejtek melyekben kötés még nem neveltetett, mert azokban nem keletkezik oly hamar a penész. A farin czukrot egyszerűen a deszkára lehet tenni s kevésbé megnedvesítendő. Ezen eljárásnak azonban egy kis árnyoldala is van, t. i. ha a méhek az adott eledelt este nem eszik meg mind, akkor más nap reggel a kemény czukormorzsákat homokszemek gyanánt kiczipelik a kaptárból. Mézviz által való megnedvesítés ezen talán segíthetni.

Ha már a legelő végre fejlődésnek indult s a méhészt azt kívánja, hogy szorgalmas kis munkásai minél nagyobb számban kimenjenek a mezőre és lehető sok mézet gyűjtsenek, akkor nem szabad a munkát otthon nekik megkönnyíteni, megkevesbíteni, vagy talán épen semmi munkát nem hagyni számukra, hanem ellenkezőleg, munkát adni nekik munkára serkenteni őket, ez az igazi! Mert a mézgyűjtők a kaptárban munkát által nem hagyják magokat akadályozni, hanem ők annál szorgalmasabban gyűjtenek, minél többet dolgoznak otthon fiatal kis testvéreik.

A tapasztalás mutatta, hogy azon méhnépek, melyeknek munkájukban mindig meg volt a kellő nyugalmas idejük, legtöbb mézet gyűjtöttek. A mellett a kaptárok tisztántartását, a népeknek szükség idejében való etetését elmulasztani vagy elhanyagolni nem szabad. Minden egyebet bátran a méhekre lehet bízni, a melyek ugyanis legjobban értik mesterségüket.

Az aradi m. kir. dohánybeváltó felügyelőség III. hirdetménye.

A dohányjövedéki törvények és törvényesített szabályok némely intézkedéseinek módosításáról szóló 1887-ik évi XLIV-ik törvényczikk 3. §-a határozatai szerint köteles a termelő úgy a földterület előkészítése, valamint az elvetendő mag, a palánták

kiültetése, nemkülönben a simítás és csomózás tekintetében akképen eljárni, amint azt a m. kir. pénzügyminister által kibocsátandó utasítás alapján az illetékes jövedéki hivatal dohányfajták szerint meghatározza és kellő időben kihirdeti.

Ezen az okszerű dohánytermelés előmozdítását célzó intézkedés végrehajtásában az I-ső és II-ik hirdetmény már február és ápril hónapokban kibocsátatván: jelen hirdetményben a következő folytatólagos munkálatokra figyelmeztetnek a termelők:

A töltögetés befejezése után a dohánynövény kedvező időjárás mellett gyorsan halad végcélja — fajának szaporítása — felé

Mivel pedig a jövő termés sikere nagyrészt az erőteljes magtól függ; szükséges, hogy a magtők megválasztása és ápolásáról, valamint a magnak kellő betakarításáról a többi munkálatokat megelőzőleg értekezzünk.

1. Mihelyest a dohánynövények már annyira előre haladtak fejlődésükben, hogy azoknak erőteljét és fajtát meghatározni lehet; válaszszuk ki a magtöket.

Egy katasztrális holdra elegendő ugyan egy (1) jól kifejlett magtó, de hogy esetleg meg ne szoruljunk, hagyjunk meg kettőt.

Ezen magtők kiválasztását ne bizzuk a kertészekre, hanem végezze azt maga a termelő vagy gazdatisztje, mivel egyforma és kellő magkészletről csak is így van legjobban gondoskodva.

Magtőknek azon legerőteljesebb és az engedélyben megjelölt kötelező fajt képviselő növények választandók ki, melyek a levelek finomsága és a bordáknak lehetőleg derékszögű alakulása által kitűnnek, azaz olyanok, hogy az illető faj diszpéldányainak vehetők.

A szegedi (kigyósi cuba és rózsa) fajnál különösen arra is fordítandó figyelem, hogy a levelek minél szélesebbek legyenek, mivel a keskeny levelek szivargyártásra kevésbé alkalmasak.

Ezen kellő gonddal kiválasztott magtöket azután különös és gondos ápolás alá vesszük, nevezetesen:

Mindannyiszor felporhanyitjuk körülök a földet, a hányszor erős zápor azt megkeményítette vagy gyom mutatkozik: száraz időjáráskor időközönként eső vagy állott kútvizzel meglocsolgatjuk a magtöket: mutatkozó kacshajtásokat gondosabban és folytonosan eltávolítjuk; a virágkoronának csak középső törzshajtását hagyjuk meg, a mellékhajtásokat pedig, mivel azok fattyú (kacs) hajtások, szintén eltávolítjuk.

De mivel a törzs-virágkoronának szélső virágai, illetve maggubói sem hoznak erőteljes magot, ezek is lecsipendők és egyáltalában csak a legerőteljesebb maggubók hagyandók meg; ezen művelet kellő gonddal teljesítendő, nehogy a lecsipés alkalmával a meghagyott részeket megsértsük.

A mag különben csak akkor fejlődhetvén ki tökéletesen, ha az anyanövény természetes fejlődése nem korlátoltatik: az anya és hegylevelek addig le nem törendők, míg túlérésnek nem indultak, amidőn is a maggubók szintén már az érés felé közelednek, mert a növény koronája nemcsak a szár, hanem a levelek által is táplálkozik.

A mag érése bekövetkezik, illetve bekövetkezett akkor, midőn a magtokok külső burka megbarnult és száraz lett és a tokok szárai elszáradnak: ekkor az érett szemek (mag) barnákká és keményekké lettek.

A mag szedése kétféle lehet; vagy levágjuk az egész koronát egyszerre és csak a fejletlenebb magtokokat távolítjuk el, vagy az egyes magtokokat beérésük mérve szerint külön-külön lecsipjük és összegyűjtjük.

Egy harmadik módja is van a magszedésnek, mely célra vezető, de kissé fárasztó t. i. a magtokokból a magot, midőn a burok már felpattant fokenként kirázzuk egy köténybe, a magkoronát azonban végsőig a töről le nem törjük.

A magszedés csak akkor eszközölhető, midőn a magtokok harmattól, esőtől nem nedvesek, hanem tökéletesen szárazak.

A mag, mely a szedés bármely módja szerint nyeretett, a magtokokból (magházakból) való kirázás után száraz, szellős helyen elhelyezendő, ahová az egerek nem férnek.

A mag végre a termelő vagy annak gazdatisztje által veendő őrizet alá és csak ebből vethet jövő évben a kertész.

Elvégezvén az értekezést a magszedés fontos műveletéről: átérünk a dohánylevelek további fejlesztésére és betakarítására.

2 Mihelyest a dohánynövény a virágzáshoz ért; bekövetkezik annak a különféle gyártási célokra való idomitása, nevezetesen:

a) ha szivargyártásra alkalmas szegedi (kigyósi cuba vagy rózsza faj) leveleket akarunk nyerni, akkor a virágkoronát okvetetlenül le kell törnünk, azaz a dohányt tetejeznünk (búgáznunk) kell.

Ezen tetejezést nem akkor kell végeznünk, midőn a virágkorona már fejlettebb, hanem azonnal, mihelyest a dohány fejét kihányja

Vigyáznunk kell, hogy a lecsipés alkalmával a meghagyott leveleket meg ne sértsük, miértis ezen műveletet, mely jobb kezünk körmeivel óvatosan történik, csak a napnak melegebb szakában végezzük, midőn a harmat, eső már felszáradt és a levelek lankadtak.

Egyébiránt szükséges ezen elővigyázat minden további műveletnél, melyet dohány közt végeznünk.

A tetejezés (búgázás) alkalmával kell a levélszámot is szabályoznunk; ugyanis erőteljes föld és erőteljes palánták mellett

csak a legfelsőbb 2 — 3 levelet csipjük le a virágkoronával együtt, miglen erőtlenebb talajon vagy késői és elmaradt dohányoknál a mélyebb tetejezést kell alkalmaznunk.

b) A finom és középfinom kerti és az erdélyi dohányokat tetejezni (bügázni) egyáltalában nem szabad.

Ezen törvényt szabta tilalom azért hozatott, mert a virágkorona meghagyása által a dohány finomabb és zamatosabb lesz, mi pipadohánynál főkéllék.

3. A tetejezés (bügázás) megejtése és a levelek fokozatos letörése után mutatkozó kacs (fattyú) hajtások annyiszor, amennyiszer mutatkoznak, mindig kitördelendők, mert a kacs elvonja a többi levelektől a szükséges nedveket és mert a kacs növelését a törvény szigorúan tiltja.

Ezen tilalom kiterjeszkedik az eddig szokásban volt ugynevezett „fülek“ nevelésére is.

4. A szegedi (kigyósi cuba és rózsa faj) levelek szedése azonnal megejtendő, mihelyest az érés jelei mutatkoznak; a levelek friss zöld színe ekkor sárgássá halványodik vagy babosodik, fogásuk észrevehetőleg durvább és vastag lesz, nappal erősen lankadnak és még alkonyatkor sem frissülnek fel.

A finom és középfinom kerti és az erdélyi levelek ellenben csak akkor szedendők, ha egész felületük citromsárgává változik, mert különben száradás közben nem kapják meg a megkívánt világos vagy sárga színt.

Minden fajnál az alj, az anya és a hegylevelek különböző időben szedendők, mivel különböző időben érnek meg; szintugy különböző időben szedendők a foltozásból eredő, érésben hátra maradt levelek is.

Soha sem ejtendő meg a szedés előbb, mint a nap melegebb szakában, midőn a levelek harmat és eső nedvességtől mentesek és lankadtak.

Éretlen levelek szedése szigorúan tilos és engedély vesztést von maga után.

A leveleket már a szedésnél válogassuk meg minőségük és nagyságuk, továbbá épségük és sérültségük szerint.

E végre az értelmesebb kertész előlmenvén: az épleveleket szedi le, az utánna menők pedig a selejtesebb árút takarítják le.

A leszedett leveleket a nap heve ellen betakarás által kell védenünk.

A levelek behordása legcélszerűbben saraglyán történik, de ha nagyobb távolság folytán azokat szekerekre kell raknunk: ovakodjunk egyszerre túlsokat felrakni, vagy a rakás tetejébe ülni, mert a levelek nyomást kapva megfeketednek, foltosok lesznek és értékükből sokat veszítenek.

5. A behordott levelek felfűzés előtt pajtákban vagy más szellős, de árnyékos helyeken fonnyasztatnak.

A fonnyasztás legfeljebb 15 cm. magss, egymás mellé rakott rézsutos rakásokban történik úgy, hogy a levelek kocsánnyal lefelé, hegygyel felfelé, álljanak és a lap színe a föld felé essék.

Vigyáznunk kell azonban, hogy a levelek meg ne melegedjenek vagy éppen meg ne izzadjanak, mely esetben azokat gyorsan át kell forgatnunk.

Különösen áll ez a finom és középfinom kerti, továbbá az erdélyi leveleknél, melyek csak mérsékeltebb fonnyasztást tűrnek el.

Ha a fonnyasztás által a főborda is már hajlékonyává vált kezdjük meg a fűzést.

A fűzésnek három okszerű módja van, az oldalt fűzés, a forgatva fűzés és a gereberekre való aggatás.

A negyedik — közönséges — mód, mely szerint a levelek színükkel mind egy oldalra függenek, mint nem okszerű teljesen elejtendő, mert a levelek egymásba fogódzva könnyen túlerjednek és bordaégettekké válnak vagy rothadást kapnak.

A botra való fűzés szintén elejthető.

Bármely módon fűzessenek azonban a levelek, főgond arra fordítandó, hogy azok sűrűn ne fűgjenek.

Tehát ritkán fűzzük a dohányt és ne kiméljük a spárgát, mert a spárga költsége bőven megkerül az elért nagyobb beváltási árból!

A fűzés épen úgy, mint a szedés a levelek minősége és nagysága szerint történjék, mert az egyforma levelek nemcsak egyformábban száradnak, hanem a csomózás is tetemesen megkönnyítve van ez által.

A javadohányt mindenesetre oldalt fűzzük, vagy gereberekre aggassuk — kocsánnyal (középbordával) kifelé, a többit pedig kizárólag forgatva fűzzük fel.

A forgatva fűzés, melytől a termelők legtöbbje irtózik, oly egyszerű és a munkát legkevésbé sem hátráltató, hogy a tőle való tartózkodást valóban megmagyarázni nem lehet.

Ha tudniillik magunk elé két levélrakast teszünk, melyek egyik színével, másika pedig fonákával felfektetjük és majd az egyik, majd a másik rakásból fűzünk fel egy-egy levelet: a zsinór csak oly hamar elkészül, mintha közönséges módon fűznénk, és mégis mennyivel előnyösebb az, ha a levelek hol színükkel, hol pedig hátlapokkal fordulnak egymás felé, ez által szabadon függve maradnak és nem romlanak meg.

Ezen fűzési mód tehát nagyon ajánlatos és különösen a finom és középfinom kerti, valamint az erdélyi leveleknél kizárólagosan alkalmazandó, mert ezeknél az oldaltfűzés, a középborda gyengébb volta miatt, kevésbé kivihető.

6. A szárításra nézve következők lennének megfigyelendőek:

A felfűzött levelek akár a pajtában, akár a szabadban először is sűrű aggatásban helyezendők, azaz a zsinórok vagy gerebenek oly sűrűn aggattatnak fel, hogy a levelek egymást ériék.

Ezen sűrű aggatásban addig maradnak a zsinórok vagy gerebenek, míg a levelek színe, a nélkül, hogy izzadás állna be, sárgára változik; ekkor további szárítás céljából széjjelebb huzatnak.

Teljes beszáradás után ismét tömör összeaggatás fogatosítandó, hogy a levelek az utóerjedés beálltával a megkívántató szint elnyerjék.

A szegedi (kigyósi cuba és rózsza faj) levelek javarészt azonnal a pajtába aggassuk és a napra való kitevés kizárásával kizárólag bent szárítsunk, mert lassabban száradván, szép egyenletes barna színt kapnak és jobban megtartják nyulékonyosságukat.

Vigyáznunk kell azonban a pajta kellő szellőztetésére, mert amennyire káros lenne a beaggatott dohányokat a küllevegőtől elzárni, éppen oly káros a pajtát nyitva hagyni, ha künn rekkenő — száraz — hőség vagy nagy szél uralkodik.

A selejtesebb leveleket, melyek esetleg csak pipadohányra alkalmasak és finom és középfinom, valamint az erdélyi leveleket azonban künn száríthatjuk, esetleg félszerek vagy fák árnyékában, addig, míg megszinesednek, de vigyáznunk kell, hogy meg ne ázzanak vagy a szél őket össze ne törje; félszéráz állapotban ezek is pajtába kerülnek.

A szeptember hó közepe felé szedett, tehát késői dohányok általában elébb künn szárítassanak és csak azután félszéráz állapotban aggattassanak a pajtába.

Általános figyelmeztetések és tudnivalók:

a) A ki szegedi (kigyósi cuba és rózsafaj) leveleket termel, de a dohánytöket kellően nem tetejezi (bugázza): a jövő évi dohánytermelésből kizáratik.

b) A ki finom és középfinom kerti vagy erdélyi leveleket termel és a dohánytöket tetejezi (bugázza): tehát a dohányvirágot letöri: a jövő évi termelésből kizáratik.

Szintugy kizáratik a termelésből minden termelő, ki

c) éretlen leveleket szedett, vagy

d) a kacshajtásokat a dohánytörésig mindig pontosan el nem távolította és esetleg kacsdohányt szedett.

e) A ki a növényügyi palántákat július hó 5-ig meg nem semmisíti, első ízben 5-től 50 forintig terjedő pénzbüntetéssel sújtatik, másodízben pedig a dohánytermelésből kizáratik.

f) Másnak nevére dohányt termelni 10-től 100 frtig terjedő és esetleg még súlyosabb pénzbüntetés terhe alatt tilos lévén: elhalálozás esetén az engedély átírása a jogutód nevére a dohánybeváltó felügyelőségénél haladéktalanul kérendő.

g) Sarju dohányt (másod termést) nevelni csakis a felügye-
lőség útján a m. kir. pénzügyminisztertől nyert engedély mellett
szabad

Ezen engedély azonban csak az esetben kérhető, ha a do-
hánytőket valami elemi csapás megsemmisítette, de még elég jó-
kor arra nézve, hogy a levágott anyatók után a sarjuhajtásokból
nyert levelek beérjenek.

Beért és leszedett anyadohány után azoban sarju-dohány
nevelésre engedély nem-adatik, mert a rossz anyagot szaporítani
a kincstár érdekén kívül fekszik.

h) Istálókban dohányt szárítani tilos.

i) Hazája javát szíven hordozó minden honpolgár önszántá-
ból is amenynyire tőle telik, azon lesz, hogy az anynyira elhara-
pódzott dohány csempészet valahára megszűnjék.

A még hátralevő teendő és tudnivalók a IV-ik számú (utol-
só) hirdetményben fognak közhírré tétetni.

Aradon, 1889 június hóban

V E G Y E S E K.

**Jelentés a tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesületének
június 27-iki választmányi ülésről.** A tanítóképző-intézeti tanárok
országos egyesületének választmánya június hó 27-én ülést tartott, a
melyen Nagy László főtitkár jelentést tett a tanítóképző-intézet felhi-
vásról és annak eredményéről. A tanítóképző-intézet igazgatóságainak,
a tanfelügyelőségnek, tanügyi lapoknak és folyóiratok szerkesztőségé-
nek június hó elején szétküldetett összesen 186 felhívás, június hó 27-ig
az eredmény a következő: a 23 állami tanítóképző-intézet közül
betöltve visszaküldte az aláírási ívet, illetőleg véglegesen belépett 11
intézet tanártestülete; az aláírási ívet még nem küldte vissza 12,
melyek közül azonban 10 intézet, mivel az egyesületnek az április havi
közgyűlésén történt megalakulásában részt vett, belépettnek tekint-
hető. A felekezeti tanítóképző-intézetek közül eddig 3-ból történtek
belépések, s ezek: az esztergomi érseki, a nagyszombati
róm. kath. és a budapesti izraelita tanítóképző-intézet. A tan-
felügyelők közül az aláírási ívet visszaküldte 8, belépő szándékát
kijelentette 7, A mi a tagok számát illeti, míg az egyesület meg-
alakulásakor csak 28 volt, az most június 27-én kitesz 121-et.
A választmány örömmel vette tudomásul a jelentést, a belépni szán-
dekozókat tagokul mind megválasztotta s azonkívül a közgyűlés
felhatalmazása folytán az ujonnan belépett tagok közül a következő-
ket beválasztotta a választmányba: dr. Verédy Károly budapesti,
Tóth József pest-pilis-solt-kis-kümmegyei és Deák Lajos maros-
tordamegyei tanfelügyelők, továbbá Talián Ödön esztergomi róm.
kath. Regéczy József nagyszombati róm kath és Samu József
csáktornyai állami tanítóképző-intézeti igazgatók.

A választmány, tekintettel arra, hogy a felhivottak nagy része még nem küldte vissza az aláírási ívet, hírlapilag tisztelettel felszólítandóknak határozta a tanfelügyelőségeket, a tanítóképző intézetek igazgatóságait, felekezeti külömbiség nélkül, legsürgősebben pedig azon állami tanítóképző intézetek tantestületeit, a melyek az egyesület megalakításában részt vettek, hogy az egyesületbe való belépő szándékukat minél előbb kijelenteni, illetőleg betöltött aláírási íveket legkésőbb szeptember 15-ig az egyesület főtitkárához (Nagy László, Budapest üllői-ut 24.) beküldeni sziveskedjenek.

A választmány végre elhatározta, hogy szeptember hó második felében újra ülést fog tartani a vidéki választmányi tagok részvételével. Az ülés czélja lesz a végleges megalakulás, azonkívül tárgyai lesznek: a munkaterv megállapítása, a tanítóképző intézeti tanárok anyagi viszonyai javításának, illetőleg fizetés-felemelésének ügye, s az egyesületi közlöny ügyének rendezése. Kelt Budapesten, 1889. június 27-én. A választmány megbízásából: Nagy László, egyesületi főtitkár.

Kérelem a hazai tanítókhöz. Felkérjük azon tanító-kartársainkat, kik a f. é. augusztus 20-án tartandó tanító képviselői gyűlésen részt vesznek s ingyen lakásra vagy szállított árú szállodai szálásra igényt tartanak, sziveskedjenek ebbeli óhajukat az alelnökhöz (Szőke István igazgatóhoz I. ker. városmajor u. 31. sz. a.) minél előbb leküldeni. Kartási üdvözlettel a III. Egy. Tan. gyűlés végrehajtó bizottságának elnöksége.

I R O D A L O M.

Szőlőszeti, Borászati és Gazdasági Lap. Szerkeszti és kiadja Maurer János, Kassa. Ára egész évre 4 frt. A 10. szám a változatos tartalommal jelent meg: 1. Mikor kell a zöld hajtásokat kurtítani? — 2. Tavaszi feljegyzések, Hamza Páltól. — 3. A szőlővesszőnek szaporításának különféle módjai (I) Heinrich Józseftől (Iskolakert.) — 4. Miként készül házilag a jó pezsgőbor? H. J.-tól. — 5. Mezőgazdaság. — 6. Ve-gyesek. — 7. Vidéki levelezések. — 8. Irodalom és egyletek. — 9. Kér-dések és feleletek. — 10. Szerkesztői üzenetek. — 11. Hirdetés.

Ungarischer Schulfreund. Organ zur Förderung patriotischer und schulischer Gemeininteressen für Schulstuhl, Lehrer, Familie und Gesellschaft. Redigiert von Michael Eisler und J. L. Viszkocsill. Megjelenik minden hó 1. és 15-én. Ára egy évre 3 frt. A 6. szám tartalma: 1. An unsere geehrten Leser. — 2. Vom Landes-Lehrerpensionsfonde K. — 3. Das Lehrerseminar; Prof. Wiener. — 4. Keine körperlich; Strafe; Georg Janczer. — 5. Schulschematisches. — 6. Allerlei Schul-nachrichten. — 7. Correspondenz der Redaction. — 8. Anzeigen.